

מבוא

המחקר שלפנינו מבוסס על שלוש דרכי פעולה:

- עיון במערכים ובתוכניות הדרכה של התנועות וראיונות עם רכזי הדרכה תנועתיים (מהתנועות עליהן נערכו תצפיות במהלך מחנות הקיץ).
- מחקר שטח, תצפיות וראיונות עם חניכות וחניכים מסיימי י"ב ומשנת שירות במהלך מחנות הקיץ התנועתיים, הנמצאים לקראת גיוסם לצה"ל.
- סקר מדגמי, שאלון בן 27 שאלות שרובן סגורות, עליו השיבו 500 בוגרי תנועות הנוער בגילאי 20-40.

השילוב של שלוש הדרכים הוביל לאיסוף מידע מגוון שנותן מענה לשאלות המחקר מכמה כיווני בדיקה. למעשה, כל דרך מעשירה את המידע ומאפשרת פיתוח דיון כפי שנראה בהמשך.

בתנועות הנוער יש פער בין הצהרות של אנשי מטה התנועה לבין העשייה, הפעילות בסניפים, הפעילות בשטח. הפער מובנה במהות דרכה של תנועת הנוער, כאשר התהליך החינוכי שפותח ונכתב במחלקת הדרכה מתנהל באחריות הסניפים המקומיים ובהחלט סביר שיהיו שינויים, לעתים מינוריים ולעתים משמעותיים עד כדי שונות בתהליך כולו. עובדה זו לא גורעת מחשיבות ההצהרות ואינה מעמידה באור שלילי את העשייה.

במחקרים קודמים³ למדנו כי בתנועות הנוער יש תהליכים מובנים של הכשרה, טיפוח הזדמנויות למנהיגות ויצירת סביבה מאפשרת לניסוי וטעייה,

3 ראו מחקרי מועצת תנועות הנוער: הזדמנויות למנהיגות, חינוך מאפשר ומתבגרים בתנועה. הוצאת מועצת תנועות הנוער.

כמו גם לעשייה חינוכית וליוזמות חינוכיות. למדנו מתצפיות בשטח ולמדנו משיחות עם מרכזי סניפים, רכזי הדרכה ומדריכים. המתודה של יציאה לשטח לאיסוף מידע ישירות מהמקום בו נערכות הפעילויות, ובחינת המידע שנאסף לאור תוכניות של התנועה ותפיסות עקרוניות שמוצגות על ידי בעלי תפקידים, אפשרה לנו להציג תמונה רחבה ולגבש מסקנות בזכות הפרטים והאמירות הכלליות.

במחקר הנוכחי ביקשנו לבחון שאלות הנוגעות להשפעת התהליכים התנועתיים במהלך שנות התיכון המתקדמות – י"א, י"ב ובמהלך שנת השירות התנועתית – על בחירתם של הבוגרים במסלולי השירות בצה"ל. התנועות, כולן, מציבות יעדי הגשמה ויעדים אזרחיים אישיים לבוגריהן. בכל התנועות יש ציפייה שהבוגרים יצמחו להיות אזרחים פעילים בחברה, אזרחים אכפתיים ושותפים בקהילה בה ימצאו את מקומם כבוגרים. השלב שלפני היותם לאזרחים בוגרים הוא שלב השירות בצה"ל והשירות הלאומי.

גם בשירות הצבאי הבוגרים בוחרים את דרכם. נסייג ונבהיר כי צה"ל ממין את המתגייסים למסלולים השונים גם על פי נתוניהם האישיים, אבל כל מתגייס מתבקש לבחור ולדרג עדיפויות. ברצותנו לבחון נושא זה, ניסחנו את שאלות המחקר ואותן יצאנו לבדוק.